

E. Nieznański

"Contradiction et totalité dans la logique de Hegel", R. Garaudy, "Revue Philosophique" No 1 (1964) : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 1/2, 253-254

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- de methodes, Rev. d'Hist. de Scien. et de Leurs Applic., 1 (1964) t. 17.
 Łukanow A. M., W tupikie idealistycznej gnosieologii, Woprosy Filosofii 2 (1965)
 Turowskij M. B., Dialektika kak metod postrojennija teorii, Woprosy Filosofii
 2 (1965).

Garaudy R., Contradiction et totalité dans la logique de Hegel. Revue Philosophique. No 1. Janvier-Mars 1964. (Streszczenie).

- a) Dialektyka jest logiką relacji. (La dialectique est une logique de la relation): 1.
 b) Dialektyka jest logiką konfliktu. (La dialectique est une logique du conflit): 2.
 c) Dialektyka jest logiką ruchu. (La dialectique est une logique du mouvement): 3.
 d) Dialektyka jest logiką życia. (La dialectique est une logique de la vie): 4.

W artykule tym jest mowa o dialektyce heglowskiej i o jej asymilacji przez marksizm. Po wstępnym przypomnieniu, że dla Hegla byt jest natury logicznej i ewolucyjnej, Garaudy daje wykład heglowskiej dialektyki. Wykład ten przybiera postać czterech grup wypowiedzi dotyczących tez: dialektyka jest logiką — 1 relacji; 2 konfliktu; 3 ruchu; 4 życia.

Ad 1. R e l a c j a co do formy najbardziej elementarna — stosunek tożsamości do różnicy — jest już dialektyczna. Tożsamość nie istnieje w rzeczach lecz tylko w myśli, która ją porównuje z różnicą i rozmaitością. W rzeczywistości żaden „kres” nie istnieje inaczej niż przez swoje zaprzeczenie; każdy odzwierciedla się w drugim, wyklucza go i równocześnie zawiera. Sprzeczność występuje w każdym istnieniu skończonym, w każdym istnieniu konkretnym; determinuje całość w istnieniu szczegółowym. Dla Hegla świat jest pewną całością, a prawda jest rekonstrukcją tej całości. Każdą rzecz definiuje się nie przez jej formę własną lecz przez odniesienie do pewnej całości. Nie tylko nie jest możliwe zrozumienie jakiejś rzeczy absolutnie izolowanej, odartej z wszelkich powiązań z czymś innym, lecz także taka rzecz nie może istnieć. Wszelka rzecz, w przyrodzie jak i w myśli, tłumaczy istnienie czegoś innego, czym nie jest, co ją zaprzecza, co jest jej korelatem koniecznym.

Ad 2. Tę kompleksową relację każdej rzeczy do wszystkiego, co nie jest nią, tę relację sprzeczności do całości określa się jako k o n f l i k t. Rzeczy, ograniczając się wzajemnie, kładąc granice ich poszczególnej ekspansji, pozostają w stosunku przeciwności, antagonizmu. Każda skończona rzeczywistość jest wtłoczona w swoją granicę, przez inną rzeczywistość, przez zbiór innych rzeczywistości, które przeszkadzają jej rozprzestrzenić istnienie na całość.

Ad 3. Hegel wykazał, że spoczynek jest abstrakcją, że nie ma spoczynku absolutnego lecz tylko równowaga więcej lub mniej stabilna, i że, w konsekwencji, jest fałszywym problemem pytanie o to, jak zostały wprowadzone w ruch istnienia pierwsze nieruchome. Natomiast prawdziwym problemem jest: wyjaśnić zjawisko spoczynku jako fragment rzeczywistości ruchu. R u c h jest rzeczywistością, spoczynek — abstrakcją. Hegel odrzucił mechanicyzm przyjmujący, że ruch jest zewnętrznym do rzeczy.

Ad 4. Ż y c i e nie jest tworem wyizolowanym jako cud przyrody nieożywionej. Jest natomiast konsekwencją rozwoju tej przyrody, jest nową jakością nowej organizacji. Byt

żywy ma naturę dialektyczną, bo — jak powiedział Engels, a powtórzył Pasteur — la vie, c'est la mort; bo autonomia bytu żywego przez związek ze środowiskiem jest względna; bo dziedziczność i zmienność implikują się i wykluczają.

W końcowej części artykułu Garaudy stara się pokazać, na czym polega asymilacja i reinterpretacja filozofii heglowskiej u marksistów.

Krytyka, przez Feuerbacha, punktu wyjścia logiki heglowskiej stanowi pierwszy etap tego procesu reinterpretacji. „Logika” zaczyna od bytu czystego, który, dla Hegla, był pojęciem nie implikującym żadnej presupozycji. Tymczasem Feuerbach zauważa, że pojęcie bytu jest już produktem abstrakcji; presuponuje determinacje, których jest abstrakcją. Hegel ma świadomość tej wyjściowej trudności, kiedy przyznaje, że pierwsza całość konkretna, rzeczywista, to nie jest pojęcie bytu lecz stawania się, którego byt i nicomość są dwoma momentami abstrakcyjnymi. Ale Hegel nie rozwiązał bynajmniej tej trudności. On ją podwaja, kiedy próbuje zdefiniować byt przez jego zaprzeczenie: nicomość. Feuerbach postawił zarzut podstawowy: „zaprzeczeniem bytu nie jest nicomość, lecz byt zmysłowy i konkretny”.

Przeciwnie niż dla Hegla, dla materializmu dialektycznego nie powszechność jest pierwszą i siebie wyznaczającą lecz szczegółowość, która ją wyprzedza koniecznie. Dla Hegla sprzeczność jest momentem całości. Dla marksisty odwrotnie: całość jest momentem sprzeczności.

Właściwością materializmu dialektycznego — przez opozycję do idealizmu i spekulacji — jest, wg Garaudy'ego wyrzeczenie się chępliwej pretensji dostosowywania się rzeczy do naszych pojęć i skromne uznanie, że to nasze pojęcia stosują się do rzeczy. Implikuje to, jako pierwszą konsekwencję myśl, że żadne pojęcie nie jest wierne i określone, że filozofia nie może przyjąć wykończonyj formy systemu, że lista pojęć dialektyki nie może być listą zamkniętą. Z tego również powodu diamat nie interweniuje do nauk, by formułować zakazy lecz, by przeczyć.

E. Nieznański

Roger J., Reflexions sur l'histoire de la biologie (XVIIe—XVIIIe siècle): problèmes de méthodes, Revue d'histoire des sciences et de leurs applications. t XVII-No 1. Janvier-Mars 1964. (Streszczenie).

- a) Historia biologii jako historia odkryć biologicznych. (L'histoire de la biologie comme l'histoire des decouvertes biologiques): 1.
- b) Rola eksperymentu w rozwoju nauki. (Le rôle d'experiment pour le developpement de la science): 2.
- c) Rola „filozofii” w rozwoju nauki. (Le rôle de la „philosophie” pour le developpement de la science): 3.
- d) Historia biologii jako historia myśli biologicznej. (L'histoire de la biologie comme l'histoire de la pensee biologique): 4.

1: Metodologiczne refleksje nad historią biologii J. Roger rozpoczyna postawieniem pytania: „co to jest historia nauk?”, pytania, które precyzuje słowami M. Daumas: „czym